

Sprawozdanie z otwarcia wystawy plenerowej „Chłopi w archiwach”

16 października 2024 roku o godzinie 11.00 na Rynku w Kielcach odbyło się uroczyste otwarcie wystawy plenerowej „Chłopi w archiwach”. Współorganizatorami wystawy byli: dr Paweł Pietrzyk – Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, Magdalena Wiercińska – Dyrektor Archiwum Państwowego w Warszawie, dr Wiesława Rutkowska – Dyrektor Archiwum Państwowego w Kielcach. Kuratorem wystawy *Chłopi w archiwach* została Magdalena Wiercińska. Autorem scenariusza i tekstów jest Adam Węglowski, projektem graficznym zajęła się Anastasia Smyk, koncepcją wycinanek Michał Janicki, a tłumaczenia na język angielski wykonali Tobiasz Cwynar oraz Wojciech Sokołowski.

Otwarcie wystawy poprowadziła Dyrektor Archiwum Państwowego w Kielcach dr Wiesława Rutkowska. W wydarzeniu uczestniczyli: dr hab. Lucyna Harc – Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, Magdalena Wiercińska – Dyrektor Archiwum Państwowego w Warszawie, Marszałek Anita Koniusz – Członek Zarządu Województwa świętokrzyskiego, Ewelina Jastrzębska – Zastępca Prezydenta Kielc, ks. dr Tomasz Gocel – Dyrektor Archiwum Diecezjalnego w Kielcach, dr hab. prof. UJK Jerzy Gapys – Dziekan Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, dr Robert Piwko – Naczelnik Delegatury IPN w Kielcach wraz z pracownikami, dr Marek Maciągowski – Dyrektor Ośrodka Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej w Kielcach, Katarzyna Korus – Dyrektor Muzeum Wsi Kieleckiej, Magdalena Nowaczek – Dyrektor Domu Kultury „Zameczek” w Kielcach, Grzegorz Maciągowski – Dyrektor Muzeum Historii Kielc, Andrzej Antoniak – Dyrektor Biblioteki UJK w Kielcach, Ewa Kołomańska – Dyrektor Biblioteki Publicznej im. Adeli Nawrot i Centrum Kultury w Bodzentynie, Marta Boszczyk – Wicedyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Kielcach wraz z pracownikami, prof. dr hab. Adam Massalski – Senator RP VI i VII kadencji, wieloletni Rektor UJK, darczyńca Archiwum Państwowego w Kielcach, darczyńcy Archiwum Państwowego w Kielcach, dr hab. prof. UJK Edyta Majcher-Ociesa wraz ze studentami III roku historii, Grażyna Wnuczyńska – Zastępca Prezesa Uniwersytetu Trzeciego Wieku, Urszula Salwa i Renata Walecka – przedstawicielki Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli.

Po przywitaniu zaproszonych gości przez Dyrektora Archiwum Państwowego w Kielcach dr Wiesławę Rutkowską głos zabrała dr hab. Lucyna Herc, która przedstawiła powód zorganizowania wystawy plenerowej. Przyczyną otwarcia wystawy jest stulecie przyznania Władysławowi Stanisławowi Reymontowi literackiej nagrody Nobla za monumentalną powieść *Chłopi*. Następnie swoje przemówienie wygłosiła kurator wystawy Magdalena Wiercińska, która powiedziała, że Archiwum Państwowe, chcąc włączyć się w ogólnopolskie obchody tego wyjątkowego sukcesu w polskiej literaturze, przygotowały wystawę, na której eksponowane są materiały archiwalne z większości Archiwów Państwowych.

Po oficjalnym otwarciu wystawy wystąpił Zespół Pieśni i Tańca „Wilkowianie” prowadzony przez Stowarzyszenie Wilków Nasz Dom. Kilka słów wprowadzenia przedstawił prezes stowarzyszenia Marian Przeździecki. Część artystyczna wykonana przez Zespół była bardzo miłym akcentem nawiązującym do kultury wsi polskiej.

Po zakończeniu występu Zespołu Pieśni i Tańca „Wilkowianie” obecni na kieleckim rynku zostali zaproszeni do obejrzenia wystawy. Zwiedzający mieli okazję zapoznać się z piętnastoma planszami: plansza I – *Chłopi* w Archiwum, plansza II – Popularność *Chłopów*, Nobel dla Reymonta, plansza III – Lipce Reymontowskie, Wycinanki łowickie, plansza IV – Młoda Polska i Chełmoński, Przyroda, plansza V – Pańszczyzna, Bunt chłopów, plansza VI – Powstanie styczniowe, Kongresówka, plansza VII – Jagna, Antek, plansza VIII – Przemiany społeczne, Kobiety walczące, plansza IX – Religia, Zabobony, plansza X – *Wesele*, *Chłopomania*, plansza XI – Praca, Dzieci, plansza XII – Rozrywki na wsi, W karczmie, plansza XIII – Realia wiejskie, Problemy Władysława Reymonta, plansza XIV – Śmierć Reymonta, Koniec Młodej Polski, plansza XV – Dziedzictwo *Chłopów*. Na planszach zostały ukazane wybrane archiwalia z zasobów Archiwów Państwowych, takie jak rękopisy, dokumenty, zdjęcia, pocztówki, wycinanki, gazety, plany, grafiki oraz szkice. Przedstawionym na planszach archiwaliom towarzyszyły teksty i opisy zarówno w języku polskim, jak i w języku angielskim oraz kadry z filmu *Chłopi* udostępnione przez Breakthru Films. Wśród przedstawionych materiałów nie zabrakło skanów rękopisu *Chłopów* Reymonta udostępnionych dzięki uprzejmości Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Rękopis ten w czerwcu 2024 r. został wpisany na Polską Listę Krajową Programu UNESCO Pamięć Świata. Ponadto zwiedzający mieli okazję zobaczyć archiwalia z zasobów Archiwum Państwowego w Kielcach. Na uwagę zasługuje zielnik z zasuszonymi roślinami, które rosły w krajobrazie wiejskim około 110 lat temu. Niektóre z roślin zachowały jeszcze swoje naturalne kolory. Wystawa zawiera nadto zdjęcie z akt dotyczących zabytkowej chałupy W. Domagały w Bielinach, które przedstawia stare sprzęty rolnicze, oraz fotografia z 1932 r. przedstawiająca uczniów podczas

święta tępienia chwastów. Otwarcia wystawy towarzyszyło stoisko Archiwum Państwowego w Kielcach, które oferowało przybyłym materiały promocyjne oraz publikacje naukowe.

Należy zauważyć, że wystawa była podświetlana, co zachęcało przechodniów do zapoznania się z nią również po zmroku. Wystawę na Rynku Głównym w Kielcach można było zwiedzać do 8 listopada 2024 r.

KAMIL MILEWCZYK
ORCID: 0009-0002-8960-5921
Student Instytutu Historii UJK

JULIA SZYNDLAREWICZ
ORCID: 0009-0000-7582-8476
Studentka Instytutu Historii UJK